ИДП при БАН
1000 София,ул"Сердика"4 тел.02/9874902
Регистрационен №,индекс и дата
40-05-06-84/13.09.2016

СТАНОВИЩЕ

от

проф. д-р Пламен Веселинов Киров

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен

ДОКТОР

Област на висше образование: Социални, стопански и правни науки (3).

Професионално направление: Право (3.6)

Научна специалност: Конституционно право

Автор на дисертационния труд:

БЛАГОЙ ТОДОРОВ ДЕЛИЕВ,

задочен докторант в секция „Публичноправни науки"

на Института за държавата и правото при Българската академия на науките

Тема на дисертационния труд:

КОНСТИТУЦИОННИ АСПЕКТИ НА ПРАВОТО НА НЕДИСКРИМИНАЦИЯ. МЕХАНИЗМИ НА ЗАКРИЛА

Научен ръководител:

проф. д-р Емилия Друмева

СОФИЯ, 2016 г.

Със Заповед №РД-09-81 от 13.07.2016 г. на Директора на Института за държавата и правото при Българската академия на науките съм определен за член на научно жури във връзка със защитата на Благой Тодоров Делиев, задочен докторант по професионално направление Право (3.6), научна специалност Конституционно право за присъждане на образователната и научна степен „доктор по право", като на първото заседание на Научното жури ми е възложено да изготвя становище по дисертационния труд.

Благой Тодоров Делиев е зачислен за задочен докторант по Конституционно право в секция „Публичноправни науки" на Института за държавата и правото при Българската академия на науките със Заповед на Директора на Института № 145/25.07.2012 г. Със заповед на Директора на Института за държавата и правото № РД-09-72/06.07.2016 г. докторантът е отчислен, считано от 06.06.2016 г. с право на защита.

Дисертационният труд е обсъден и е насрочена публичната му защита от секцията „Публичноправни науки" на Института за държавата и правото на заседание с Протокол № 21 от 15.06.2016 г.

В изпълнение на заповедта на Директора на Института за държавата и правото при Българската академия на науките и решението на Научното жури, като се ръководя от изискванията на Закона за развитието на академичния състав на Република България и Правилника за прилагането му, предлагам на вниманието на уважаемите членове на научното жури следните свои констатации и изводи, както и мотивираното от тях заключение.

Предоставеният от Благой Тодоров Делиев комплект от материали включва следните документи: автобиография; нотариално заверено копие от диплома за завършено висше образование; заповеди за зачисляване и отчисляване на докторанта; изпитни протоколи за успешно положени изпити по индивидуалния план; дисертационен труд; автореферат; списък и копия на научните публикации на Благой Тодоров Делиев, свързани с темата на дисертационния труд; справка за приносите; протокол от заседанието на

секцията за предварителното обсъждане на дисертационния труд; преценка от научния ръководител; декларация за оригиналност и достоверност.

Докторантът е приложил шест научни изследвания, свързани с темата на дисертационния труд.

Благой Тодоров Делиев е роден на 23.05.1986 г. Завършва юридическо образование в периода 2005 г. – 2010 г. в Юридическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски". В периода 2007 – 2014 г. е участник в редица проекти свързани с борбата с дискриминацията. От 2011 г. е експерт в дирекция „Специализирано производство, анализ и превенция" на Комисията за защита от дискриминация. Благой Делиев специализира в областта на правата на човека, и борбата с дискриминацията. Осъществява дейност като лектор и обучител в редица програми.

Благой Делиев е автор на публикации в специализирани правни издания като „Studia Iuris" и „Норма". Докторантът е автор и на множество аналитични коментари по конституционни и законодателни въпроси, в които изразява независима и критична позиция. Благой Делиев притежава висок професионален опит и висока правна квалификация.

Считам че са спазени всички изисквания относно хода на процедурата и оформянето на дисертационния труд.

Темата за „Конституционни аспекти на правото на недискриминация. Механизми на закрила" като предмет, подход и метод на изследване би била изпитание за всеки учен. Тя има своя исторически, правно-нормативен и практико-приложен аспект. Поначало актуална във връзка със съвременните политически тенденции в редица демократични конституционни системи, темата изисква историко-правно и сравнително-правно изследване на цялостната проблематика, свързана със случаите на ограничаване на човешки права, реализирани в различен обществен и правен контекст. За системата на основните права е от първостепенно значение позитивноправното конституционно закрепване както на каталог на правата, така и въвеждането

на механизми за тяхната защита. Именно чрез тях се прави опит да бъдат обяснени реалните измерения на дискриминацията и борбата с нея, като форма на закрила и утвърждаване на самите основни права. Поначало в системата на конституционното право попада класическата триада индивид-гражданско общество-държава. Упражняването на правата на индивида поставя въпроса за пропорционалността при юридическото им ограничаване, а дискриминацията и равенството са функция на тази съразмерност.

Основният предмет на изследването е свързан с правната уреда, установяваща забраната за дискриминация. От една страна тази уредба има своето основание и отправни точки в основния закон на страната, а също така и в множеството международни актове и правото на Европейския съюз, установяващи антидискриминационни стандарти с пряка приложимост. Това, разбира се, налага изследване на въпроса за съотнасянето на различните правопорядъци. Изведен самостоятелно като тема и разгледан чрез приложения от докторанта подход, въпросът за недопускането и защитата от дискриминация е разработен във формата на цялостно изследване, каквото досега отсъства в конституционноправната литература у нас. Към момента тази тема не е разработвана с приложения подход самостоятелно, макар че, като фрагмент от правната проблематика не е убягнала от сериозно научно внимание на други автори. Незаслужено проблематиката, свързана с дискриминацията, като че ли е оставена на втори план в годините на демократизация на политическия живот у нас след 1991 г. и е предмет преди всичко на политическа употреба и поле за изява на различни неправителствени организации. Актуалността на изследваната тема, особено след надигането на националистически вълни в редица европейски държави, а напоследък и у нас, не подлежи на съмнение. Разработването на настоящия дисертационен труд поставя сериозни конституционноправни проблеми за научна дискусия.

Благой Делиев демонстрира изключително високо ниво на познаване на проблематиката. Използваният в изследването теоретичен материал, както и научната литература са обширни. Докторантът демонстрира широка осведоменост в областта на историко-правния и сравнително-правния анализ, както и способност творчески да оценява обширната литература. Задълбочените познания на автора на дисертацията в областта на конституционното, сравнителното конституционно право, международното право и правото на Европейския съюз, дават възможност да се направи задълбочено юридическо изследване на множеството аспекти, които темата на дисертацията предполага.

Методологичният инструментариум на изследването е богат – като се започне с историко-правния и сравнителния метод и се премине към системния, структурно-функционалния и правно-догматичния метод. Това дава възможност да се навлезе в дълбочина на темата и в същото време да се обхване цялата богата проблематика свързана с анализа на изследвания правен феномен.

Предметът на изследване се концентрира върху същността и целите на конституционноправната уредба на недопускането на дискриминация. Разгледана е проблематиката, свързана с извеждане на същността и юридическите характеристики на равенството като своеобразен първоизточник на правото на недискриминация. Систематизирани са антидискриминационните стандарти и източниците, които ги установяват. На анализ е подложено съотнасянето на тези стандарти в контекста на основните права закрепени в българската конституция. Представени са тенденциите свързани с дефинирането на антидискриминационните признаци, различните форми на дискриминация и юридическите механизми за тяхното недопускане. Анализирани са множество проблеми на закрилата на уязвимите социални групи. Систематизирани са функционалните и институционалните аспекти на защитата срещу дискриминация като

конституционно проявление на закрилата на основните права в контекста на принципа на равноправието. Задълбочено е представено производството за защита от дискриминация пред Комисията за защита от дискриминация.

В структурно отношение трудът е добре построен, което поначало изключва повторение и празноти в изложението. Дисертацията се състои от: увод, четири глави с обособени раздели и заключение. Изследването е с общ обем от 359 страници, включващи съдържанието и списъка на използваната литература. Списъкът на литературата съдържа множество заглавия на български и английски език. Направени са 708 бележки под линия.

В дисертационния труд убедително са представени целите, същността и съвременните правни средства за противодействие на явлението дискриминация. Основните тези са развити върху идеята за равенството като основна ценностна платформа в демократичния конституционализъм, върху която се изгражда цялостната система на антидискриминационната закрила. Направен е паралел и са изследвани пресечните точки на различните антидискриминационни стандарти. Разгърната е юридическата характеристика на дискриминацията и отношението й към държавната политика и управление. Обособени са характеристиките на дискриминацията чрез въвеждане на юридически ограничения и механизмите за противодействие, включително посредством конституционното правосъдие и правомощията на специализирания орган – Комисия за защита от дискриминация.

Глава първа – „Равенство и недискриминация" прави исторически и сравнително-правен преглед на идеята за равенство и извеждането й като конституционен принцип. Според автора, доколкото равенството е мярка близка до справедливостта, то като конституционен принцип е критерий за правото – както за обективното, така и при упражняването на субективните права. Правните норми, които закрепват основните права следва да бъдат прилагани в съответствие с него, а актовете по прилагането им - основани и

аргументирани чрез него. Принципът на недискриминация се обективира като аналог на принципа на равноправието. Предназначението на равенството като конституционен принцип се представя в две свързани направления - при осъществяване функциите на разделените власти и при упражняване на основните права. Равноправието се обосновава едновременно като конституционен принцип и основно право. В същото време недискриминацията се разглежда като основно проявление на принципа на равноправието.

В Глава втора - „Право на недискриминация“ авторът на дисертационния труд дефинира правото на равен достъп до правата като юридическа форма на гаранцията за индивида и обществото срещу дискриминация, установена чрез правни норми. Фокусът на изследването е насочен към гарантирането на равно третиране на всеки индивид и осигуряване на еднаква възможност да има както равен достъп до правата, така и достъп до тях съобразно собствените му възможности. Като конституционно право, недискриминацията е обоснована в контекста на публичния ангажимент на разделените власти да създават функционални и институционални механизми за реализирането й във всички сфери на обществения живот. Това налага от една страна еднакви граници за ненамеса на държавата в личната сфера на индивида, а от друга равни възможности за индивидите да реализират търсеното участие в обществения живот. Държавата дължи на индивида и обществото като цяло да гарантира в правния си ред съгласувани юридически механизми за упражняване на това право и защитата му при нарушения. В този смисъл правото на недискриминация се обосновава като „право относно права“. Изследването предлага интересен анализ на различните ефекти на правото на недискриминация.

В Глава трета - „Прилагане на правото на недискриминация“ се акцентира върху баланса при въвеждането на юридически ограничения при

упражняване на основните права. За установяването на този баланс се прилагат редица принципи, които се отнасят до използваните средства за ограничения и поставените цели, така че съответното ограничение да е необходимо, пропорционално на преследваната цел и оправдано предвид използваните средства и съдържание. Изследвано е и съотношението между дискриминация и т.нар. отбранителни права. Интересен е анализът на автора във връзка с уязвимите обществени групи и възможностите да бъде гарантирано тяхното равноправие с оглед на „рационалното благополучие на обществото“ , достъпът до права на засегнатите, проявите на отношение на солидарност, толерантност и търпимост. Според Благой Делиев уязвимостта на отделния индивид не произтича просто от принадлежността му към дадено малцинство, а във връзка с обективните затруднения, които този индивид изпитва с оглед етнокултурни, социални, исторически и политически различия и обстоятелства.

Глава четвърта - „Защита срещу дискриминация“ отделя внимание на проблемите на установените в правната ни система механизми за защита от дискриминация. Според автора системата за защита срещу дискриминация следва да е на разположение на правните субекти непрекъснато и ефективно, при това отделните ѝ елементи трябва да действат съгласувано. От функционална гледна точка това означава, че законът не следва да създава множество формални производства за защита от дискриминация, които да свързват едни и същи случаи с различни правни последици. В критичен план е оценена ефективността на съдебните производства за защита от дискриминация, установени в българския антидискриминационен закон. Значително място в изследването е отделено и на конституционното правосъдие, включително чрез разглеждането на конкретни конституционни казуси. Обособени са функциите и правомощията на Комисията за защита от дискриминация и Омбудсмана в контекста на темата на дисертацията.

Благой Делиев систематизира в своя труд интересни предложения de lege ferenda: въвеждане на ротационен принцип при определяне на състава на Комисията за защита от дискриминация; промяна на специализацията на заседателните състави на Комисията; рационализиране на процедурите по Закона за защита от дискриминация; разширяване на кръга на сезиращите Конституционния съд субекти; ратификация на Протокол №12 към ЕКЗПЧОС и др.

Развитието на българския модел на механизъм за защита от дискриминация е проследено и анализирано в контекста на процеса на утвърждаването на разделението на властите и върховенството на конституцията. На тази основа формулираните предложения de lege ferenda са актуални и съществени.

Към дисертацията са приложени шест публикации, свързани пряко с темата на дисертационния труд.

Дисертацията доказва по убедителен начин задълбоченото познаване на теоретичния и практико-правен аспект на проблематиката за конституционноправните проекции на борбата с дискриминацията. В него и в представените научни публикации са анализирани богати по обем и съдържание теоретични концепции и становища, които заедно с важните предложения de lege ferenda определено допринасят за развитието на конституционния институт, в неговия български контекст.

Авторефератът на Благой Делиев съдържа прецизно всички необходими елементи, а справката за научните приноси, изготвена от докторанта, изразява точно постигнатото в дисертацията. В дисертационния труд се наблюдават и някои несъвършенства и неточности, които не намаляват научната му стойност. Необходима е по – голяма юридическа прецизност при: формулиране на изводите за съотношението между равенство и равноправие; правните критерии за обособяване на тъй наречените уязвими групи и конституционните мерки за въздействие върху

неравенствата. След прецизиране и развитие на някои от тезите дисертационният труд заслужава да стане обществено достояние като самостоятелна научна публикация. С научната си стойност на цялостно изследване на механизмите за недопускане и борба с дискриминацията такава публикация би била полезно четиво не само за изследователи в сферата на конституционното право, но и за хора активно занимаващи се с политическа дейност.

В заключение, давам положителна оценка на дисертационния труд, като имам предвид, че той съдържа научни резултати представляващи оригинален принос в правната наука, както и задълбочените теоретични познания на докторанта и способността му за самостоятелни научни изследвания.

Уважаеми членове на Научното жури,

С оглед качествата на дисертационния труд, считам че той притежава безспорни достойнства, демонстрира задълбочен анализ водещ до теоретични изводи, съдържа важни приносни моменти и предложения de lege ferenda, поради което с убеждение предлагам на Научното жури да даде образователната и научна степен „доктор“ на Благой Тодоров Делиев в научната област Социални, стопански и правни науки (3), професионално направление Право (3.6), специалност Конституционно право .

10.09.2016 г. Изготвил становището:

проф.д-р. Пламен Киров